Gemeente Druten

Openbaar Zaaknummer: Z/24/228003

Informatienota voor de Gemeenteraad

Onderwerp: Resultaten telling dak- en thuislozen Ethos Light en Regionaal actieplan Dak- en Thuislozen Gelderland Zuid.

Datum: 7 oktober 2024

Kernboodschap
Door middel van deze raadsinformatiebrief wil het college u graag informeren over de resultaten van het ETHOS-Light telonderzoek, het opstellen van een regionaal actieplan dak- en thuisloosheid en de knelpunten in de maatschappelijk opvang.

Eerdere besluiten

Datum	**Korte omschrijving eerder genomen besluit (vermeld zo mogelijk het zaaknummer/documentnummer)**
07-02-2024	**Z/24/228003 Informatienota Telling dak-en thuislozen via Ethos Light.**

Toelichting
Via deze brief willen wij u informeren over de resultaten van het ETHOS-Light telonderzoek, het opstellen van een regionaal actieplan dak- en thuisloosheid en de knelpunten in de maatschappelijk opvang.

Context
Vanuit de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 zijn alle gemeenten verantwoordelijk voor ondersteuning van inwoners met psychische kwetsbaarheid. Om deze regionale opgave vorm te geven met de dertien gemeenten in Gelderland-Zuid werken wij intensief samen in de inkoop en uitvoering van maatschappelijke opvang (MO), beschermd wonen (BW) en het bevorderen van openbare geestelijke gezondheidszorg (OGGZ). In 2017 is hiervoor het regionaal beleidsplan Samen Dichtbij opgesteld en door u vastgesteld. Dit heeft in 2022 zijn vervolg gekregen in het regioplan Beschermd Wonen. In deze plannen staan de beleidskaders verwoord. De gemeente Nijmegen als centrumgemeente ontvangt financiële middelen vanuit het Rijk voor de uitvoering van zowel BW als MO. Voor de regionale samenwerking is een centrumregeling opgesteld. Vooruitlopend op de doordecentralisatie van BW (de verwachting is nu 01-01-2026) werkt de regio Gelderland-Zuid vanaf 2025 met een regionale begroting BW/MO en delen daardoor zowel in de lasten als in de baten. Het Rijk noemt het een doordecentralisatie, maar verplicht tegelijkertijd de gemeenten om regionaal samen te werken om deze zorg beschikbaar te houden voor alle inwoners.

Nationaal Plan dak- en thuisloosheid
Met het ondertekenen van de Lissabon Verklaring heeft Nederland zich gecommitteerd aan de ambitie dakloosheid eind 2030 te beëindigen. In het Nationaal Plan Dak- en Thuisloosheid wordt ingezet op een paradigmashift in de manier waarop we kijken naar en omgaan met dak- en thuisloosheid. Het voorkómen van dakloosheid en een thuis voor iedereen zijn hierin de twee speerpunten. Vanuit dit nationale plan komt de verplichting om een regionaal actieplan dak- en thuisloosheid op te stellen.

ETHOS-Light telling

In de regio Gelderland-Zuid (Rijk van Nijmegen en Rivierenland) is afgesproken om het ETHOS-onderzoek als startpunt te laten dienen voor het opstellen van een regionaal actieplan dak- en thuisloosheid, zoals geadviseerd in het nationale actieplan. Over dit onderzoek bent u eerder geïnformeerd middels een raadsinformatiebrief op d.d. 07-02-2024.

Dak- en thuisloosheid is in deze telling gedefinieerd aan de hand van de ETHOS-Light classificatie, een internationaal gevalideerde definitie voor het meten van dak- en thuisloosheid. Er wordt geteld op 1 specifieke datum waardoor er inzicht komt in het aantal dak- en thuisloze mensen in de regio, de grote diversiteit aan leefsituaties van deze mensen en hun profielkenmerken. Het aantal dak- en thuisloze mensen in deze regio is nog niet eerder op deze manier in kaart gebracht. Bestaande cijfers, zoals de schattingen van het CBS en de cijfers van de Gemeentelijke Monitoring Sociaal Domein, geven weinig inzicht in het aantal dak- en thuisloze mensen op gemeentelijk en regionaal niveau. De uitgevoerde telling is een momentopname en is in feite een nulmeting voor onze regio. De telling geeft weer waar de mensen op dat moment verblijven, maar niet waar ze vandaan komen.

Resultaten en conclusies

Op 9 april 2024 telden 84 organisaties, waaronder gemeentes, in regio Gelderland-Zuid in totaal 1.357 dak- en thuisloze personen, waarvan 1.197 volwassenen en 160 kinderen. ETHOS-Light deelt dak- en thuisloosheid op in zeven verschillende categorieën.

Verblijfssituatie van dak- en thuisloze personen op 9 april 2024

	Totaal getelde personen	**1.357**			
		Aantal volwassenen	**%**	**Aantal kinderen**	**%**
1	In de openbare ruimte	92	**8%**	-	**-**
2	In noodopvang voor dakloze mensen	117	**10%**	<5	**<3%**
3	In tijdelijke opvang voor dakloze mensen	109	**9%**	32	**20%**
4	In een instelling	180	**15%**	15	**9%**
5	In niet-conventionele woonruimte	243	**20%**	24	**15%**
6	Bij familie/ vrienden/ derden	395	**33%**	83	**52%**
+	Dreigende huisuitzetting	34	**3%**	<5	**<3%**
	Verblijfssituatie onbekend op teldag, dak- of thuisloosheid bevestigd	27	**2%**	-	**-**
	Totaal	**1.197**	**100%**	**160**	**100%**

De getelde personen verbleven het vaakst bij familie, vrienden of derden, in een niet-conventionele woonruimte en in een instelling. In elk van de deelnemende gemeenten werden mensen getroffen door dak- en thuisloosheid. Er werden in totaal 659 dak- en thuisloze mensen geteld in Nijmegen, 103 mensen in Tiel, 108 mensen in Berg en Dal, 73 mensen in West Maas en Waal, 60 mensen in West Betuwe, 52 mensen in Culemborg en 41 mensen in Heumen. Daarnaast verbleven 28 mensen in Wijchen, 15 mensen in Mook en Middelaar, 11 mensen in Buren, 10 mensen in Beuningen, minder dan 10 mensen (<5 volwassenen en <5 kinderen)[1] in Druten en minder dan 10 mensen in Neder Betuwe.

[1] De weergave <5 wordt gebruikt om te voorkomen dat personen traceerbaar zijn.

Veel dak- en thuisloze mensen verkeren al een langere tijd in een precaire woonsituatie. Uit de telling blijkt dat 374 personen op de teldag twee jaar of langer dak- of thuisloos waren. Dit is bijna een derde (31%) van de getelde volwassenen.

Vrouwen
Er verbleven 312 vrouwen in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid. Dit is ruim een kwart van de getelde volwassenen (26%). Dak- en thuisloze vrouwen verbleven met name bij familie, vrienden of derden (38%) en in niet-conventionele woonruimten (21%). Ook werden er vrouwen in de openbare ruimte geteld (<2%). De meeste alleenstaande dak- en thuisloze ouders waren vrouw (66%). Daarnaast waren 6 dak- en thuisloze vrouwen zwanger.

Kinderen, jeugdigen en jongvolwassenen
De telling laat zien dat dak- en thuisloosheid ook kinderen, jeugdigen en jongvolwassenen treft: 35% van de getelde dak- en thuisloze mensen was jonger dan 28 jaar. In totaal zijn er 160 dak- en thuisloze kinderen en jeugdigen geteld. Deze verbleven meestal samen met één of meerdere ouders. Van deze kinderen en jeugdigen zijn er 13 (8%) die zonder ouder(s) in een situatie van dak- of thuisloosheid verbleven. De meeste kinderen en jeugdigen verbleven bij familie, vrienden of derden (52%). 15% van de kinderen en jeugdigen verbleef in niet-conventionele woonruimten.
Daarnaast waren er 319 jongvolwassenen (18-27 jaar) dak- of thuisloos. Zij vormen bijna een kwart van de getelde dak- en thuisloze mensen (24%). Jongvolwassenen zijn meestal alleenstaand zonder partner en kinderen (77%) en verbleven vooral bij familie, vrienden of derden (39%).

Daklоosheid treft kinderen en jeugdigen ook indirect: 332 kinderen waren niet zelf dak- of thuisloos, maar hadden wel een ouder die dak- of thuisloos was (meestal hun vader).

Dakloze EU-burgers met een niet-Nederlandse nationaliteit
Van de mensen die op straat verbleven, was 35% EU-burger met een niet-Nederlandse nationaliteit. Volgens de betrokken professionals is het overgrote deel van deze mensen (voormalig) arbeidsmigrant. Buiten de winterperiode verblijft deze groep beperkt in de opvang. De betrokken professionals gaven aan dat arbeidsmigranten wegens gebrek aan passende huisvesting vaak verblijven in niet-conventionele woonruimten of bij vrienden, familie of derden. Bij deze telling werd opnieuw duidelijk dat het moeilijk is om zicht te krijgen op de groep dak- en thuisloze EU-burgers. Bij gemeenten en andere telorganisaties zijn zij vaak beperkt in beeld. Uit het kwalitatieve onderzoek is naar voren gekomen dat het werkelijke aantal arbeidsmigranten in een leefsituatie van dak- of thuisloosheid groter is.

Thuisloze mensen
Door een gebrek aan passende huisvesting verblijven 395 personen (33%) bij familie, vrienden of derden. Ook werden er 243 personen (20%) geteld die in niet-conventionele woonruimten verbleven. Onder niet-conventionele woonruimten verstaan we vakantiewoningen zonder rechtsgeldig huurcontract, op een camping, in een (sta)caravan, of in een auto.

Gevolgen
De resultaten van de ETHOS-telling laat ons zien dat er een toename is van het aantal dak- en thuisloze mensen en daarmee op de druk van de maatschappelijke opvang.

Maatschappelijke Opvang
Maatschappelijke Opvang (MO) is het tijdelijk onderdak en begeleiding bieden aan inwoners die dak- of thuisloos zijn en problemen hebben op één of meerdere leefgebieden. MO is het laatste vangnet als het op andere leefgebieden niet goed loopt. Er zijn diverse maatschappelijke ontwikkelingen die van invloed zijn op de beschikbaarheid van deze voorzieningen. Bovendien zijn de middelen die de regio vanuit het Rijk ontvangt te beperkt om de voor MO benodigde kosten te dekken. Hieronder benoemen we een aantal belangrijke knelpunten, maar deze opsomming is niet uitputtend.

Toename aantal dak- en thuisloze mensen
De toename van het aantal dak- en thuisloze mensen in onze regio wordt ook ondersteund door cijfers van de Centrale Toegang Maatschappelijke Opvang (CTMO). In 2021 heeft de CTMO 304 aanmeldingen binnen het kalenderjaar ontvangen. In 2024 zijn er tot juli 405 aanmeldingen geweest. Uit de cijfers van de CTMO zien we ook dat het aantal jongvolwassenen in 2021 van 25 steeg naar 91 in 2023, en dat er een toename wordt gesignaleerd van dakloze EU-arbeidsmigranten, met name uit Midden- en Oost-Europa.

Eigen bijdrage
Doorstroom van de eerste opvang naar een maatwerkvoorziening loopt soms moeizaam doordat er voor een maatwerkvoorziening een hogere eigen bijdrage wordt gevraagd. Dit vormt in de praktijk een obstakel om door te stromen.

Geen intramurale plek beschikbaar bij een indicatie vanuit de *Wet op langdurige zorg (WLZ)*
In de praktijk worden er inwoners met een Wlz-indicatie opgevangen omdat er geen passende intramurale plek beschikbaar is. In de maatschappelijk opvang kan niet altijd de passende zorg, benodigde veiligheid of prikkelarme omgeving geboden worden. Daarnaast is het niet altijd duidelijk wie verantwoordelijk is voor de regie op deze doelgroep. De zorgverzekeraars of de zorginstellingen?

Tekort aan woningen en uitsluitingsgronden
Er is een beperkt aantal goedkope sociale huurwoningen beschikbaar en ook het type woning sluit niet altijd aan bij de behoefte van de doelgroep uit BW en MO. Daarnaast horen we signalen dat woningcorporaties soms uitsluitingsgronden voor nieuwe huurders hanteren zoals een negatieve huurdersverklaring. Deze zaken bemoeilijken uitstroom uit de MO. Door schaarste op de woningmarkt doen ook andere groepen een beroep op opvang. Denk daarbij aan groepen die eigenlijk alleen een woonvraag hebben zoals inwoners (soms met kinderen) na een echtscheiding of inwoners die geen duurzame huisvesting kunnen vinden.

Uitvoering of Vervolgstappen

Toekomstvisie Maatschappelijke Opvang
Voor het opstellen van een regionaal actieplan dak- en thuisloosheid en aanpakken van de knelpunten in de maatschappelijke opvang is herijking van de huidige beleidskaders nodig. We wijzigen niet de ingeslagen weg zoals beschreven in Samen Dichtbij maar actualiseren de ingeslagen koers voor de periode 2025 – 2028 en voegen actuele ontwikkelingen en opgaven hieraan toe, om te komen tot een nieuwe visie MO. In een aantal regionale raadsbijeenkomsten wordt uw raad meegenomen in deze actualisatie en gevraagd om mee te denken en richting te geven.

Deze bijeenkomsten vinden plaats op de volgende datums:

- Ma 11 november 2024 Avond Fysieke bijeenkomst
- Di 19 november 2024 Middag Fysieke bijeenkomst
- Wo 13 november 2024 Middag Digitale bijeenkomst
- Do 21 november 2024 Avond Digitale bijeenkomst

Voor deze bijeenkomsten ontvangt u t.z.t. de uitnodiging.
In dit traject worden ook de Adviesraden Sociaal Domein gevraagd om mee te denken en input te geven. Daarnaast wordt er samengewerkt met stakeholders zoals ervaringsdeskundigen, RIBW, Iriszorg, CTMO, woningcorporaties, welzijnsorganisaties, en de GGD om een breed gedragen regionaal actieplan dak- en thuisloosheid tot stand te brengen. Zodra we als regio tot een nieuwe visie MO zijn gekomen, wordt deze met u gedeeld.

Communicatie
De resultaten van de Ethos-Ligt telling worden op 9 oktober 2024 in de ochtend, landelijk gepresenteerd door de Hogeschool Utrecht. Op 10 oktober 2024 organiseert Hogeschool Utrecht en het Kansenfonds ook een webinar over de resultaten. Aanmelden voor het webinar kan via de volgende link: 'Uitkomsten ETHOS telling dak- en thuisloze mensen in Nederland'.

Deze raadsinformatiebrief is regionaal opgesteld en wordt gelijktijdig door de colleges van de regiogemeenten aangeboden aan de gemeenteraden.

Geheimhouding
Let op: De resultaten worden op 9 oktober 2024 in de ochtend, landelijk gepresenteerd door de Hogeschool Utrecht. U wordt daarom verzocht dit rapport tot woensdag 9 oktober 12:00 uur als strikt vertrouwelijk te behandelen en uitkomsten niet met derden te delen of op (sociale) media te verspreiden.

Bijlage

- Onderzoeksrapportage ETHOS-telling van dak- en thuisloosheid in regio Gelderland-Zuid
- Praatplaten